

Kahekümne teine rahvusvaheline lingvistikaolümpiaad

Taipei (Taiwan), 20.–27. juuli 2025

Meeskonnavõistluse ülesanne

Selles ülesandes vaadeldakse mitut Hiina-Tiibeti keelkonna kiranti harusse kuuluvat keelt, mida räägitakse Ida-Nepaalis. Ühe ja sama keelkonna liikmetena on kiranti keeled hiina keelte sugulaskeeled, mida võib näha, võrreldes alljärgnevaid athpare (kiranti) sõnu nende mandariini, kantoni ning hokkieni (hiina) vastanditega:

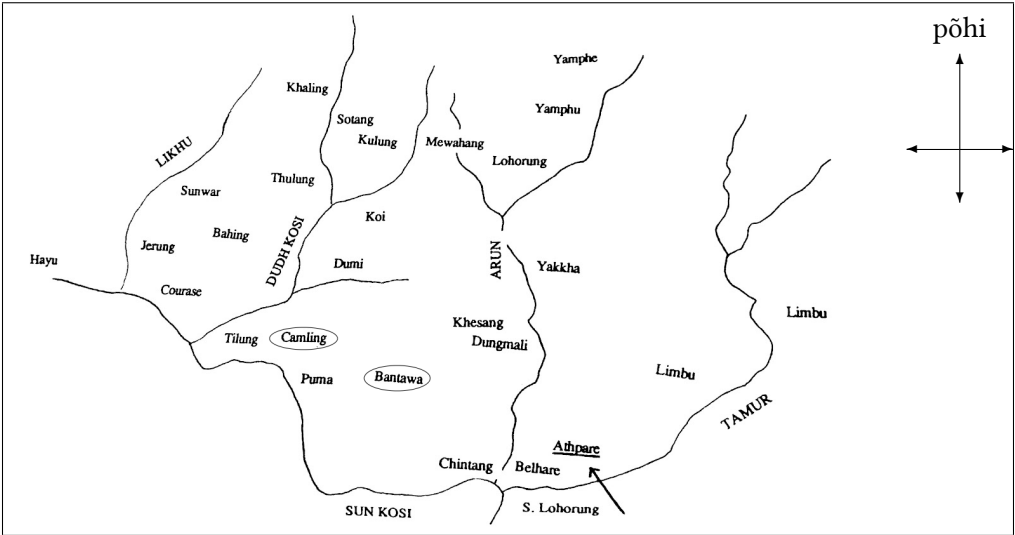
athpare keel	sima	<i>surema</i>	mandariini	si3	<i>surema</i>
athpare keel	sepma	<i>tapma</i>	kantoni	saat3	<i>tapma</i>
athpare keel	khomma	<i>otsima</i>	hokkieni	khòa ⁿ	<i>nägema, vaatama</i>

Kiranti keeltes võivad isikulised asesõnad viidata ühele (ainsus: $\bigcirc_{\text{kaks}}$) või rohkem kui kahele inimesele (mitmus: $\bigcirc_{\text{mitm}}$). Nad teevad vahet ka ‘meie, sh ka sina’ (inklusiivne „me“: me^+) ja ‘meie, sinuta’ (eksklusiivne „me“: me^-) vahel; näiteks me^+_{kaks} = ‘ma + sa’.

Kiranti tegusõnad muutuvad teo aluse ja sihitise isiku ning arvu kohaselt, ent üks ja sama verbi-vorm võib vastata rohkem kui ühele aluse ja sihitise paarile. Seda võib näha järgmistes athpare näidete kogumites. Tegusõnad on antud paksus kirjas.

unna khani	masedie	<i>ta tappis teid</i> _{mitm}
unciņa khani	masedie	<i>nad</i> _{kaks/mitm} <i>tapsid teid</i> _{mitm}
khanciņa aņa	asetciciņa	<i>te</i> _{kaks} <i>tapate mind</i>
khanna anciņa	asetciciņa	<i>sa tapad meid</i> _{kaks}

⚠ Athpare keeles räägib umbes 5000 inimest mitmes Dhankuṭā ringkonna külas Ida-Nepalis. Vt ka kaart allpool.

Kiranti keeleala kaart
(allikas: Ebert 1997, *A Grammar of Athpare* ‘Athpare keele grammatika’)

I osa. Tšamlingi keel

Tšamlingi keel kuulub kiranti keelkonda ning seda räägib umbes 80 000 inimest Khotangi ringkonna ümbruses. $c = ts$. $a \approx \tilde{o}$. h tähistab eelneva kaashääliku hõngust. $ng = n$ sõnas *kang*. $y = j$ sõnas *jögi*. $\sim$ tähistab täishääliku nasalisatsiooni.

- (a) Allpool on antud tegusõnad tšamlingi keele loodemurdes ning nende eestikeelsed tõlked. Tegusõnad ja tõlked on jaotud 8 kaupa rühmadesse, kusjuures iga rühma tõlked on suvalises järjekorras. Leidke õiged vastavused tegusõnade ja nende tõlgete vahel.

1. takhisika	3. lodace	5. khisunga	7. khisumke
2. palodunga	4. tyoku	6. lodumka	8. talodāi
A. me_{mitm}^- kammime teda		E. ta nägi teda	
B. me_{kaks}^+ jutustame talle/neile _{kaks/mitm}		F. sa kammisid meid _{mitm}	
C. ma kammisin teda		G. sa jutustad mulle,	
D. ta jutustas mulle,		$te_{kaks/mitm}$ jutustate mulle	
$nad_{kaks/mitm}$ jutustasid mulle		H. me_{kaks}^- jutustasime talle	

9. taprata	11. takhatine	13. khicka	15. ryunga
10. mirie	12. khice	14. prataci	16. dungi
I. me_{mitm}^+ jõime		L. te_{mitm} lähete	
J. me_{kaks}^+ vaidleme;		M. sa hüüdsid	
nad_{kaks} vaidlevad		N. me_{kaks}^- vaidlesime	
K. me_{kaks}^+ hüüdsime;		O. nad_{mitm} naeravad	
nad_{kaks} hüüdsid		P. ma naersin	

17. taidunga	19. taidaci	21. paidunga	23. idacka
18. paidacka	20. idunga	22. idaci	24. paidaci
Q. ma andsin talle		$nad_{kaks/mitm}$ andsid mulle	
R. ta andis teile _{kaks} ,		U. ta andis meile _{kaks} ,	
$nad_{kaks/mitm}$ andsid teile _{kaks} ;		$nad_{kaks/mitm}$ andsid meile _{kaks}	
te_{kaks} andsite talle/neile _{kaks/mitm}		V. sa andsid mulle,	
S. nad_{kaks} andsid talle/neile _{kaks/mitm} ;		$te_{kaks/mitm}$ andsite mulle	
ta andis meile _{kaks} ,		W. me_{kaks}^+ andsime talle/neile _{kaks/mitm}	
$nad_{kaks/mitm}$ andsid meile _{kaks}		X. me_{kaks}^- andsime talle/neile _{kaks/mitm}	
T. ta andis mulle,			

25. seine	27. khinane	29. khõna	31. tõne
26. inani	28. prainha	30. lonani	32. cainhani
Y. <i>ma vaatasin sind,</i> <i>me_{kaks/mitm}⁻ vaatasime sind</i>		<i>me_{kaks/mitm}⁻ hüüdsime sulle</i>	
Z. <i>ma kammin teid_{mitm},</i> <i>me_{kaks/mitm}⁻ kammime teid_{mitm}</i>		DD. <i>ma peksin teid_{mitm},</i> <i>me_{kaks/mitm}⁻ peksime teid_{mitm}</i>	
AA. <i>ma andsin teile_{mitm},</i> <i>me_{kaks/mitm}⁻ andsime teile_{mitm}</i>		EE. <i>ma tapin sind,</i> <i>me_{kaks/mitm}⁻ tapame sind</i>	
BB. <i>ma näen sind,</i> <i>me_{kaks/mitm}⁻ näeme sind</i>		FF. <i>ma jutustasin teile_{mitm},</i> <i>me_{kaks/mitm}⁻ jutustasime teile_{mitm},</i> <i>ma müüsin teid_{mitm},</i> <i>me_{kaks/mitm}⁻ müüsim teid_{mitm}</i>	
CC. <i>ma hüüdsin sulle,</i>			

33. ritumcum	35. pacaidhunga	37. setumcumka	39. patyokacka
34. taphlodace	36. losungcunga	38. praidhõi	40. talodyucyu
GG. <i>sa jutustasid neile_{kaks/mitm}</i>		KK. <i>te_{kaks} aitate teda</i>	
HH. <i>ma müüsin neid_{kaks/mitm}</i>		LL. <i>ta peksis mind,</i> <i>nad_{kaks/mitm} peksid mind</i>	
II. <i>ta nägi meid_{kaks},</i> <i>nad_{kaks/mitm} nägid meid_{kaks}</i>		MM. <i>me_{mitm}⁺ naersime nende_{kaks/mitm} üle</i>	
JJ. <i>ma hüüan talle</i>		NN. <i>me_{mitm} tapsime neid_{kaks/mitm}</i>	

- (b) On antud veel 10 tegusõna, seekord tšamlingi keele kagumurdes, ning nende eestikeelsed tõlked. Leidke õiged vastavused tegusõnade ja nende tõlgete vahel. Mõned neist tegusõnadest on samad mõlemas murdes.

41. khamipaidhe	43. pata	45. khapaidhace	48. khangyo
		46. khatapaidhine	49. khata
42. khataphoda	44. tata	47. khakhanga	50. mita
OO. <i>sa tulid;</i> <i>ta tõi teda</i>		TT. <i>ta vaatab teda</i>	
PP. <i>ta vaatas mind/meid_{kaks/mitm}[±]</i>		UU. <i>ta läks</i>	
QQ. <i>sa aitasid mind/meid_{kaks/mitm}</i>		VV. <i>nad_{mitm} hüüavad mulle/meile_{kaks/mitm}[±]</i>	
RR. <i>ta hüüdis</i>		WW. <i>nad_{mitm} tulid</i>	
SS. <i>te_{mitm} hüüate mulle/meile_{kaks/mitm}⁻</i>		XX. <i>nad_{kaks} hüüavad mulle/meile_{kaks/mitm}[±]</i>	

II osa. Bantava keel

Bantava keel kuulub kiranti keelkonda ning seda räägib umbes 160 000 inimest Bhojpuri ringkonna ümbruses Ida-Nepalis, idapoolse Khotangi ringkonnast. $c = ts$, h tähistab eelneva kaashääliku hõngust. $i \approx \tilde{o}$. $\eta = n$ sõnas *kang*. $w = w$ inglise sõnas *watch*. $y = j$ sõnas *jõgi*. ʔ on kaashäälik (nn kõrisulghäälik).

(c) Järgmistel lehekülgedel on mõned bantava keele tegusõnad. Tegusõnad ja tõlked on jaotud 12 kaupa rühmadesse, kusjuures iga rühma tõlked on suvalises järjekorras.

Leidke õiged vastavused tegusõnade ja nende tõlgete vahel.

1. tisici	4. tatcuŋcuʔa	7. ittacu	10. ici
2. paraŋyaŋ	5. setniŋni	8. tiʔiyaŋa	11. patŋa
3. patna	6. tiʔittu	9. pattum	12. pattuŋ
A. $me_{\text{kaks/mitm}}^-$ <i>olime sind/teid</i> $_{\text{kaks/mitm}}$ <i>tapmas</i> ; $me_{\text{kaks/mitm}}^-$ <i>oleme sind/teid</i> $_{\text{kaks/mitm}}$ <i>tapmas</i>	F. <i>ma olin hüüdmäs</i>		
B. me_{mitm}^+ <i>hüüdsime talle</i> ; me_{mitm}^+ <i>hüüame talle</i>	G. <i>sa olid naermäs</i>		
C. <i>ma hüüan</i>	H. <i>sa naersid tema üle</i> ; <i>sa naerad tema üle</i>		
D. <i>ma hüüdsin sulle</i> ; <i>ma hüüan sulle</i>	I. me_{kaks}^- <i>oleme teda toomas</i>		
E. <i>ma hüüdsin talle</i> ; <i>ma hüüan talle</i>	J. te_{kaks} <i>surete</i>		
	K. me_{kaks}^+ <i>naersime tema üle</i>		
	L. me_{kaks}^+ <i>naerame</i>		

13. nik^hat	16. nik^hattaci	19. ik^hatta	22. nik^hattin
14. ik^hatcu	17. tik^hatcu	20. tik^hatnin	23. nik^hattaciʔa
15. ik^hattaŋciŋ	18. tik^hatŋa	21. tik^hattaŋniŋ	24. tik^hatŋaŋniŋ
M. <i>sa võtsid meid</i> $_{\text{kaks/mitm}}^-$; $te_{\text{kaks/mitm}}$ <i>võtsite meid</i> $_{\text{kaks/mitm}}^-$; <i>sa võtad meid</i> $_{\text{kaks/mitm}}^-$; $te_{\text{kaks/mitm}}$ <i>võtate meid</i> $_{\text{kaks/mitm}}^-$	S. te_{mitm} <i>võtate mind</i>		
N. nad_{kaks} <i>võtsid mind</i>	T. <i>sa võtad mind</i>		
O. <i>ta võttis meid</i> $_{\text{kaks}}^-$; $nad_{\text{kaks/mitm}}$ <i>võtsid meid</i> $_{\text{kaks}}^-$	U. te_{kaks} <i>võtate teda</i>		
P. nad_{kaks} <i>võtavad teda</i>	V. <i>ta võtab sind</i> ; $nad_{\text{kaks/mitm}}$ <i>võtavad sind</i>		
Q. <i>ta võttis meid</i> $_{\text{kaks}}^+$ / <i>teid</i> $_{\text{kaks}}^+$; $nad_{\text{kaks/mitm}}$ <i>võtsid meid</i> $_{\text{kaks}}^+$ / <i>teid</i> $_{\text{kaks}}^+$	W. <i>ta võttis teid</i> $_{\text{mitm}}^-$; $nad_{\text{kaks/mitm}}$ <i>võtsid teid</i> $_{\text{mitm}}^-$; <i>ta võtab teid</i> $_{\text{mitm}}^-$; $nad_{\text{kaks/mitm}}$ <i>võtavad teid</i> $_{\text{mitm}}^-$		
R. te_{mitm} <i>võtsite mind</i>	X. nad_{mitm} <i>võtsid teda</i>		

25. iptuŋ	28. k^hamyumcimka	31. tiwacuci	34. wattacuʔa
26. tiʔinacuci	29. itnanin	32. incuʔa	35. pim
27. waknaci	30. k^hattu	33. tik^hansumcim	36. t^haktumka
Y. <i>me_{mitm}⁻ tõime teda üles;</i> <i>me_{mitm}⁻ toome teda üles</i>	te _{mitm} saadate neid _{kaks/mitm}		
Z. <i>ma naersin teie_{mitm} üle;</i> <i>ma naeran teie_{mitm} üle</i>	FF. <i>ta võttis teda;</i> <i>ta võtab teda</i>		
AA. <i>te_{kaks} müüsite neid_{kaks/mitm}</i>	GG. <i>me_{kaks}⁻ müüme teda</i>		
BB. <i>ma panin teid_{kaks} sisenema;</i> <i>ma panen teid_{kaks} sisenema</i>	HH. <i>me_{mitm}⁻ olime neid_{kaks/mitm} vaatamas;</i> <i>me_{mitm}⁻ oleme neid_{kaks/mitm} vaatamas</i>		
CC. <i>te_{kaks} panete neid_{kaks/mitm} (seda riiet) kandma</i>	II. <i>ma panin teda magama;</i> <i>ma panen teda magama</i>		
DD. <i>me_{kaks}⁻ panime teda (seda riiet) kandma</i>	JJ. <i>me_{mitm}⁺ andsime talle;</i> <i>me_{mitm}⁺ anname talle</i>		
EE. <i>te_{mitm} saatsite neid_{kaks/mitm};</i>			

37. mik^hiya	40. mik^hiyaja	43. imsinka	46. waruŋu
38. imca	41. k^hin	44. k^hatyaŋ	47. k^hat
39. k^haraŋaci	42. waŋaŋ	45. mik^hiyaŋ	48. t^haŋŋa
KK. <i>ma sisenesin</i>	QQ. <i>ta on minemas</i>		
LL. <i>me_{kaks}⁺ olime minemas;</i> <i>nad_{kaks} olid minemas</i>	RR. <i>me_{mitm}⁺ vaidlesime;</i> <i>me_{mitm}⁺ vaidleme</i>		
MM. <i>me_{mitm}⁻ magasime;</i> <i>me_{mitm}⁻ magame</i>	SS. <i>me_{kaks}⁻ magame</i>		
NN. <i>nad_{mitm} vaidlesid</i>	TT. <i>nad_{mitm} on vaidlemas</i>		
OO. <i>ma tulen üles</i>	UU. <i>ta läheb</i>		
PP. <i>nad_{mitm} olid vaidlemas</i>	VV. <i>ta oli (seda riiet) kandmas</i>		

III osa. Tšamlingi keel ja bantava keel

- (d) Sellel leheküljel on mitu tegusõnafraasi eesti keeles (1–36) ning mitu verbivormi tšamlingi (A–O) ning bantava (AA–OO) keeles.

Igal fraasil on temale vastav verbivorm kas tšamlingi või bantava keeles. Leidke õiged vastavused eesti tegusõnafraaside ja kiranti tegusõnade vormide vahel. Mõned kiranti keelte verbivormid vastavad rohkem kui ühele eestikeelsele väljendile.

1. nad_{kaks}^{-} töid $meid_{mitm}^{-}$ üle	19. te_{mitm} heitsite (seda) $nende_{mitm}$ pihta
2. ta kohtas mind	20. me_{mitm}^{+} hoiatasime $neid_{kaks}^{-}$
3. sa olid mind saatmas	21. te_{mitm} olete teda vihale ajamas
4. me_{kaks}^{-} tantsisime $nende_{kaks}$ jaoks	22. nad_{mitm} kallistavad $meid_{mitm}^{-}$
5. nad_{kaks} jätavad (seda) sulle	23. te_{kaks} häirite mind
6. ma näpistan $neid_{kaks}^{-}$	24. nad_{mitm} tapsid (seda) sinu jaoks
7. me_{mitm}^{-} ütleme	25. te_{mitm} anusite $meid_{kaks}^{-}$
8. te_{kaks} kammisite mind	26. ta jätab (seda) sulle
9. sa jahvatasid seda	27. te_{kaks} anusite $meid_{kaks}^{-}$
10. nad_{mitm} aitavad $neid_{kaks}^{-}$	28. ta tõi teda alla
11. me_{kaks}^{-} oleme $neid_{mitm}$ hüüdmas	29. nad_{kaks} tapsid (seda) sinu jaoks
12. ta lööb mind jalaga	30. me_{kaks}^{+} pühkime $neid_{mitm}$
13. ta pühkis $neid_{mitm}$	31. me_{mitm}^{+} ütleme
14. ta on $meid_{kaks}^{+}$ näpistamas	32. ma jahvatan $neid_{mitm}$
15. ta tallab $teid_{mitm}$	33. ta tõi $meid_{mitm}^{-}$ üle
16. ta kallistab $meid_{mitm}^{-}$	34. me_{mitm}^{+} heidame seda
17. sa aitasid $neid_{kaks}^{-}$	35. ta paneb seda
18. nad_{mitm} tallavad $teid_{mitm}$	36. sa pidasid $neid_{mitm}$ kinni

tšamlingi keel (loodemurre)

A. bikucyu	F. pakyo	K. takhlakine
B. chikõicõi	G. paphlodocyo	L. tangaide
C. horsumne	H. ringike	M. tangakacka
D. ityu	I. tahordumcum	N. tangasyucyu
E. pabaidika	J. taiku	O. taseida

bantava keel

AA. bikcuci	FF. nib ^h emsinka	KK. tik ^h ansanyaŋ
BB. butcuŋcuciʔa	GG. niç ^h ikciŋci	LL. tinetŋaŋciŋ
CC. ceŋsumcim	HH. t ^h optacuciʔa	MM. tip ^h asuci
DD. id ^h apɲa	II. tik ^h ittañciŋ	NN. wintuŋciŋ
EE. ituwaŋ	JJ. ticurumyum	OO. yiŋin

(e) Tõlkige need tegusõnad tšamlingi keelest eesti keelde (tooge kõik võimalikud interpretatsioonid):

i. idum	iii. rinaci	v. khangucyu
ii. talosumcumne	iv. tadungdi	vi. tadungace

(f) Tõlkige need tegusõnad bantava keelest eesti keelde (tooge kõik võimalikud interpretatsioonid):

i. ticattañciŋ	iii. tiduŋyaŋ	v. taciŋciʔa	vii. paraŋa
ii. niserañ	iv. piwacu	vi. nitaraci	viii. iptuci

(g) Tõlkige bantava keelde:

i. te_{kaks} olete sisenemas	iii. sa oled teda müümas
ii. ma olin neid _{mitm} magama panemas	iv. nad _{kaks} on neid _{kaks} kammimas

(h) Tõlkige bantava ja tšamlingi keelde (kui tšamlingi kahe murde vormid erinevad omavahel, tooge need mõlemad):

i. me_{mitm}^- toome teda	vii. me_{kaks}^+ läksime
ii. ta andis meile _{kaks} ⁻	viii. te_{mitm} hüüate mulle
iii. me_{kaks}^- tuleme	ix. nad _{kaks} naeravad teie _{kaks} üle
iv. nad _{kaks} kammivad teid _{mitm}	x. nad _{mitm} surid
v. me_{kaks}^- tapsime sind	xi. ta aitas teda
vi. me_{mitm}^- vaidlesime	xii. te_{mitm} tapate teda

—Samuel Ahmed

Toimetajad: Samuel Ahmed, Ákos Blaskovics, Ivan Deržanski (tehn. toim.), Shinjini Ghosh, Ksenija Giljarova, Stanislav Gurevič, Boriss Iomdin, Bruno L'Astorina, Eimear McKnight, Dan-Mircea Mirea, Tung-Le Pan (vast. toim.), Aleksejs Peguševs, Jan Petr, Aleksandr Piperski, Marija Rubinštein, Kazune Sato, Milena Veneva, Elysia Warner.

Eesti tekst: Przemysław Podleśny.

Edu!

Kahekümne teine rahvusvaheline lingvistikaolümpiaad

Taipei (Taiwan), 20.–27. juuli 2025

Vastuste leht

Meeskond:

⚠ Muid seletusi, mida küsimustes pole küsitud, ei oodata ning neid ka ei hinnata.

I o s a.

(a)

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.
33.	34.	35.	36.	37.	38.	39.	40.

(b)

[illegible]

II osa.

(c)

[illegible]

III osa.

(d)

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
25.	26.	27.	28.	29.	30.	31.	32.	33.	34.	35.	36.

(e)

- i. idum – _____
- ii. talosumcumne – _____
- iii. rinaci – _____
- iv. tadungdi – _____
- v. khangucyu – _____
- vi. tadungace – _____

(f)

- i. ticattançij – _____
- ii. niseran – _____
- iii. tidunyan – _____
- iv. piwacu – _____
- v. taciñci?a – _____
- vi. nitaraci – _____
- vii. paraña – _____
- viii. iptuci – _____

(g)

- i. te_{kaks} olete sisenemas – _____
- ii. ma olin $neid_{mitm}$ magama panemas – _____
- iii. sa oled teda müümas – _____
- iv. nad_{kaks} on $neid_{kaks}$ kammimas – _____

(h)

	bantava keel	tšamlingi keel
i. me_{mitm}^- toome teda		
ii. ta andis $meile_{kaks}^-$		
iii. me_{kaks}^- tuleme		
iv. nad_{kaks} kammivad $teid_{mitm}$		
v. me_{kaks}^- tapsime sind		
vi. me_{mitm}^- vaidlesime		
vii. me_{kaks}^+ läksime		
viii. te_{mitm} hüüate mulle		
ix. nad_{kaks} naeravad $teie_{kaks}$ üle		
x. nad_{mitm} surid		
xi. ta aitas teda		
xii. te_{mitm} tapate teda		